

Βασίλης Παπαθεοδώρου
ΧΝΟΤΑ ΣΤΟ ΤΖΑΜΙ

Ένα νεανικό αστυνομικό μυθιστόρημα, επίκαιρο όσο ποτέ.

- Κρατικό Βραβείο
- Βραβείο Περιοδικού ΔΙΑΒΑΖΩ
- Έπαινος Κύκλου Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου

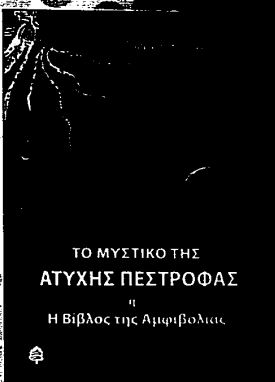
Σοφία Ζαραμπούκα
ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ

Δύο παιδιά, ένα κορίτσι, στην εφηβεία κι ένα αγόρι 11 χρονών βρίσκονται ξαφνικά σε συνθήκες μεγάλης πίεσης. Αναγκάζονται αλλάζουν περιβάλλον και εγκλωβίζονται μαζί με την ημέρα τους σε ένα απολιταρχικό καθεστώς στο σπίτι ενός αυταρχικού θείου. Με σίσιδο βίαια και χούμορ η συμμαχία τους θα υπερβεί τις δυσκολίες.

Γιώργος Κ. Παναγιωτάκης
ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΤΥΧΗΣ ΠΕΣΤΡΟΦΑΣ
ή Η ΒΙΒΛΟΣ ΤΗΣ ΑΜΦΙΒΟΛΙΑΣ

Το βιβλίο αυτό μιλά για ένα άλλο βιβλίο. Για ένα βιβλίο μαγικό και πανάλαλο, που μπορεί να χαρίσει στον κάτοχό του δύναμη πέρα από κάθε φαντασία. Κυρίως όμως μιλά για ένα παιδί που στην προσπάθειά του να φέρει ξανά την ευτυχία στην οικογένειά του, θα βιώσει πράγματα παράξενα και θαυμαστά. Θα μιλήσει σε περιπέτειες από εκείνες που αν δεν αντέξεις τις συγκινήσεις είναι καλύτερο να τις διαβάσεις παρά να τις ζεις.

Μαρούλα Κλιάφα
ΑΓΡΙΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Σε μια επαρχιακή πόλη, ένας δεκαπεντάχρονος έφηβος μαθητής μαθαίνει από ευγενή οικογένεια με πολλούς φίλους, να γίνει το παραθύρο του σχολείου και η μέση στο κενό. Η αστυνομική έρευνα δεν καταφέρνει να δώσει μια τελική απάντηση. Την απάντηση, εσείς και εμείς, θα μας τη δώσουν δύο μαρτυρίες του φιλολόγου καθηγητή και της Αγρίας, συμπληθής και φίλης του συγγραφέα.

Χρύσα Σπυροπούλου
ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΛΜΗΣ

Ο Άλμης και η Λίζα πηγαίνουν στη λίμνη Κερκίρη να δουν από κοντά τον «οικολογικό παράδεισο». Η δολοφονία όμως του φύλακα ξεναγού τους μετατρέπει σε μικρούς ντετέκτιβ και τους παρασύρει σε ένα παιχνίδι αναζήτησης των υπόπτων και της αλήθειας. Ένα περιπετειώδες μυθιστόρημα μυστηρίου για αναγνώστες με οικολογικές ανησυχίες.

ΔΙΑΒΑΖΩ

Τεύχος 492

μηνιαία επιθεώρηση του βιβλίου • Ιανουάριος 2009 • 6 €

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ
Ντ. Γκετζ • Κ. Μ. Ντομίνγκες • Κ. Ντελόπουλος
• Μ. Ρίστοβιτς • Φ. Οικονομίδης

Τεύχος 492 • Ιανουάριος 2009 • 6 €

ΟΡΓΑΝΩΣΗ: ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΥ (ΕΚΕΒΙ)

2^η ΕΚΘΕΣΗ ΠΑΙΔΙΚΟΥ & ΕΦΗΒΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

23-26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2009

| HELEXPO | ΑΘΗΝΑ

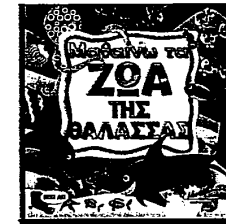
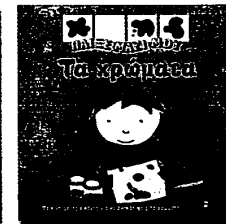
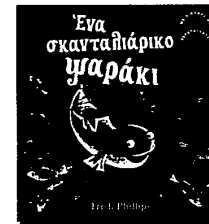
ΑΝΟΙΚΤΗ ΣΤΟ ΚΟΙΝΟ: 09.00-20.00

Βιβλία παιχνίδια

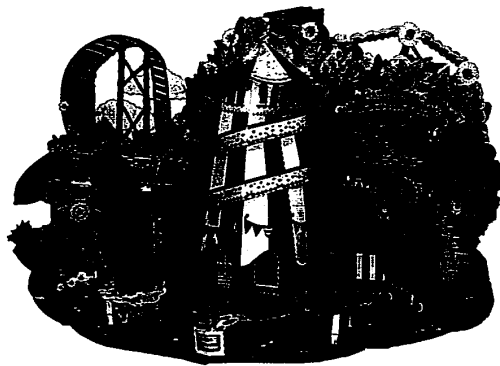
Όσο το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο απευθύνεται σε όλο και μικρότερες ηλικιακές ομάδες, κάνει την εμφάνισή του ένα νέο είδος, που στέκεται μετέωρο σε μία μεταίχμιακή περιοχή, ανάμεσα στο βιβλίο και το παιχνίδι, το κείμενο και το αντικείμενο. Έτσι, την ίδια στιγμή που διαβάζεται ως βιβλίο, μπορεί να τρέξει πάνω σε ράγες σαν τρένο, να κινηθεί με ρόδες σαν αυτοκίνητο, να επιπλεύσει στο νερό σαν καράβι ή να στριφογυρίζει σα μύλος. Γιατί η υβριδική κατηγορία των βιβλιοπαιχνιδιών εκδηλώνεται ως ένα παράδοξο σύνολο από βιβλία που... παίζονται ή παιχνίδια που... διαβάζονται.

Μάλιστα, καθώς η έκπληξη και η πρωτοτυπία δείχνουν να είναι από τις πρωταρχικές επιδιώξεις του είδους, η ποικιλία των εκδοκών παρόμοιων βιβλίων είναι τόσο ευρεία ώστε καθίσταται αδύνατον να περιγραφούν όλα. Υπάρχουν βιβλία που έχουν καθαρά τη μορφή παιχνιδιού και μοιάζουν με γούλινα σκυλάκια, γρήγορα αυτοκίνητα ή λακταριστά φρούτα. Άλλα συνδυάζουν στο ίδιο «πακέτο» το παραδοσιακό βιβλίο με παιχνίδια, που κάποια στιγμή θα χρησιμοποιηθούν για ένα ανεξάρτητο, κατά πάσα πιθανότητα ομόθεμο με το βιβλίο, παιχνίδι. Άλλες φορές πάλι τα βιβλία παραμένουν... βιβλία, αλλά εμπλουτίζονται με μια σειρά προσθηκών, ούτως ώστε να ενθαρρύνεται η παιγνιώδης ενασκό-

Εκδότες αλλά και εταιρείες παιχνιδιών τα παράγουν, καταστήματα παιχνιδιών αλλά και βιβλιοπωλεία τα διακινούν, ενήλικοι τα προμηθεύονται με το σκεπτικό μιας έξυπνης αγοράς που συνδυάζει «δύο σε ένα» και τα παιδιά άλλοτε τα ανοίγουν για να τα διαβάσουν και άλλοτε τα κλείνουν για να παίξουν μαζί τους. Και ενώ γενικά, στη διευρυμένη κατηγορία των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων, η πρωτοτυπία του σχήματος και των υλικών τείνει να γίνει μια δεδομένη πρακτική, στα βιβλιοπαιχνίδια η τάση αυτή φτάνει στο ζενίθ, καθώς καταργούνται έννοιες απόλυτα συνυφασμένες με το βιβλίο, όπως, για παράδειγμα, η μονοκρατορία του χαρτιού.

Έτσι υπάρχουν βιβλία με ενσωματωμένα φωτάκια που αναβοσβήνουν με το πάτημα ενός κουμπιού ή με δυνατότητα ήχου, καθώς ενεργοποιούνται μελωδίες ακόμη και με ένα απλό άνοιγμα της σελίδας, ή κίνησης, αφού ήρωες μπορούν πραγματικά να κυκλοφορούν με την προσθηκική ελασμάτων ή μαγνητών, ακόμη και με μυρωδιές στη γνωστή λογική του «ξύσε και μύρισε». Καθώς μια πολυμεσική λογική εισβάλλει στο χώρο του βιβλίου, η λογο-τεχνία δένεται με την ετυμολογικά δίδυμη της τεχνο-λογία, σε μια ένωση που θα ξένιζε αρκετούς κάποια χρόνια πριν. Άλλα πάλι υποστηρίζουν μια εντονότερη θεατρική παραλληλία και ισχυροποιούν με τρόπο απτό μια

δια-μεσική μεταφορά ανάμεσα στο εικονογραφημένο βιβλίο για παιδιά και το θέατρο. Σε ένα είδος που, εξαιτίας της παρουσίας της εικόνας, προσιδιάζει στο θέατρο, η εικονογράφηση ενδέχεται να λειτουργήσει σα θεατρική σκηνή, με σκηνικό και ήρωες, ενώ το γραπτό κείμενο ως θεατρικός λόγος εκφωνούμενος πάνω σε αυτήν. Έτσι υπάρχουν βιβλία που μετατρέπονται σε πραγματικά λιλιπούτεια σκηνικά και τα παιδιά-θεατές παρατηρούν σε τρισδιάστατη κατασκευή το χώρο της παραμυθικής δράσης, ενώ συγχρόνως ακούν τον ενήλικο συνοδευόμενο από διάφορα «αξεσουάρ» μεταμόρφωσης που δίνουν τη δυνατότητα στο εξωκειμενικό παιδί-αναγνώστη να υποδυθεί τον εσωκειμενικό ήρωα σε ένα συμβολικό παιχνίδι ανάληψης ρόλων. Άλλα πάλι προτιμούν τις γαντόκουκλες, ώστε η απόλαυσή τους να παλινδρομεί ανάμεσα στην ανάγνωση και τη θεατρική παράσταση, τη λογοτεχνία και το (κουκλο)θέατρο, τη διήγηση και τη μίμηση. Ενδιαφέρον θα είχε να δούμε τους λόγους που οδήγησαν παρόμοια βιβλία να δημιουργηθούν και να κυκλοφορήσουν ευρέως. Καθώς μια αλλαγή αντίληψης θεωρεί ότι ο «γραμματισμός αρχίζει με τη γέννηση» (Barclay, et al., 1995), η ηλικία πρώτης επαφής του παιδιού με το βιβλίο διαρκώς μειώνεται. Η ανάπτυξη όχι μόνο της νηπιακής αλλά και βρεφικής «φιλιαναγνωσίας» δημιουργεί την καθαρώς πρακτική ανάγκη να υπάρξουν βιβλία που να αντέχουν την επαφή με τα πολύ μικρά παιδιά. Γιατί οι μικροί αναγνώστες προσεγγίζουν το βιβλίο,

κυριολεκτικά, με όλες τους τις αισθήσεις: το μυρίζουν, το δαγκώνουν, το σφικταγκαλιάζουν και γενικά το «ταλαιπωρούν», ώστε μόνο υλικά κατάλληλα για «δύσκολες» συνθήκες μπορούν να αντέξουν. Έτσι προέκυψαν βιβλία από πλαστικό, που δεν αποκλείεται να συντροφεύσουν τα παιδιά στο μπάνιο, άλλα με σελίδες από χοντρό χαρτόνι, που γυρίζουν χωρίς να τσαλακώνονται, κι άλλα από ξύλο, που ηχούν παράξενα καθώς ξεφυλλίζονται. Φυσικά δεν θα πρέπει να αγνοηθούν και λόγοι εμπορικοί, αφού το βιβλίο είναι συγχρόνως πολιτισμικό συμβάν και καταναλωτικό προϊόν, με κάποια από τα στοιχεία του να στοχεύουν στον αγοραστή-αναγνώστη. Μάλιστα στο χώρο του παιδικού βιβλίου, στον οποίο φαίνεται να ευνοείται μια παιγνιώδης, μεταμοντέρνα «συνομιλία» ανάμεσα στις διάφορες κειμενικές κατηγορίες, λογοτεχνικές και μη, είναι εμφανής η τάση μίξης αισθητικών, παιδαγωγικών και καταναλωτικών ιδεολογιών (Susina, 1993: vii). Και ίσως το μόνο κριτήριο αξιολόγησης όλων αυτών των πρόσθετων στοιχείων να είναι η συμβολή τους στην αφηγηματική διαδικασία. Δυστυχώς, συμβαίνει συχνά αυτά να μη λειτουργούν υποστηρικτικά, αλλά ένας ανώφελος εντυπωσιασμός να ανταγωνίζεται την ίδια την αφηγηματική ροή (π.χ. κουμπιά ήχου, τα οποία τα παιδιά πατούν συνεχώς καθιστώντας «άθλο» την ανάγνωση της ιστορίας). Όμως, παρόμοια βιβλία, κινούμενα σε μια συνοριακή περιοχή ανάμεσα στο βιβλίο και το παιχνίδι, όχι μόνο καθιστούν απτές ορισμένες πολύ ενδιαφέρουσες συνδέσεις, που αφορούν το παρελθόν και το παρόν του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου, αλλά διευκολύνουν τη μετάβαση από τον τρισδιάστατο εξωκειμενικό κόσμο στο δισδιάστατο κειμενικό σύμπαν. Μυθοπλαστικές φιγούρες (π.χ. προσωποποιημένα τρένακια) περνώντας από το κείμενο στο αντικείμενο (π.χ. βιβλίο-παιχνίδι σε σχήμα τρένου) αποκτούν τον όγκο μιας άλλης οντολογικής κατηγορίας, επιτείνοντας με αυτόν τον τρόπο μια αίσθηση ρεαλισμού και αληθοφάνειας που φαίνεται να βοηθά το παιδί να περάσει, μέσω του ενδιαμέσου σταθμού της μικτής κατηγορίας του βιβλιοπαιχνιδιού, σε έναν άλλο κόσμο φτιαγμένο αποκλειστικά από λέξεις. Επιπλέον, παρόμοια βιβλία, που κατόρθωσαν να συνδυάσουν το βιβλίο και το παιχνίδι σε ένα αντικείμενο, θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως ο χειρο-

ιστός κρίκος που με τρόπο απτό συνδέει το ικονογραφημένο παιδικό βιβλίο με την προϊστορία του. Σύμφωνα με τον Lewis (1995, 1996), το ικονογραφημένο παιδικό διατηρεί άρρηκτους δεσμούς με το παιχνίδι (toys αλλά και games), ενώ α σύγχρονα «πρωτότυπα» βιβλία βρίσκουν τα ποικίλα τους ανάλογα σε μια σειρά παιγνιωδών ατασκειών προηγούμενων αιώνων, που ξεκινούν υπό αναδιπλούμενα θέατρα (toy theaters) και view posters και φτάνουν μέχρι τα βιβλία που ξεδιπλώνονται (folding books) ή εκείνα με μετακινούμενα μέρηματα (flap books). Έλος, αξίζει να σημειωθεί ότι παρόμοια βιβλία ιδιόγουν αναγκαστικά σε έναν επαναπροσδιορισμό της έννοιας του αναγνώστη. Κάτω από τις νέες συνθήκες, ο παραδοσιακός αναγνώστης προσλαμβάνει, εκτός από τη διάσταση του θεατή των εικόνων, και εκείνη του παίκτη ή του χρήστη (ο όρος με την έννοια που συναντάται στους ηλεκτρονι-

κούς υπολογιστές), αφού επενεργεί κατά τρόπο παιγνιώδη πάνω στο ίδιο το βιβλίο, μετατρέποντας έτσι την αναγνωστική διαδικασία σε ένα αναγνωστικό, και όχι μόνο, διαδραστικό παιχνίδι. Σε έναν κόσμο που διαρκώς μεταβάλλεται, ο αναγνώστης, προκειμένου να ανταποκριθεί στις καινούργιες απαιτήσεις των νέων βιβλίων, εμπλουτίζεται συνεχώς με νέες παραμέτρους. Και καθώς «τα ίδια τα κείμενα διδάσκουν ότι εκείνος πρέπει να γνωρίζει» (Meek, 1988), τα βιβλιο-παιχνίδια αναδεικνύουν εντονότερα το νέο τύπο αποδέκτη, που, όχι μόνο τα παιδικά βιβλία, αλλά το σύνολο σχεδόν των πολιτροπικών κειμένων του σύγχρονου επικοινωνιακού περιβάλλοντος απαιτεί: αυτόν που δεν αρκεί να διαβάσει απλά τις λέξεις ως αναγνώστης, αλλά χρειάζεται να παρατηρεί τις εικόνες ως θεατής, να παίζει στο αναγνωστικό παιχνίδι ως παίκτης και να παρεμβαίνει διαδραστικά στο κειμενικό υλικό ως χρήστης. ■

ιβλιογραφικές αναφορές

- Barclay, K., Benelli, C., Curtis, A. (1995). «Literacy begins at birth: What caregivers can learn from parents of children who read early». *Young Children*, 50 (4), 24-28.
- .ewis, D. (1995a). «The picture book: A form awaiting its history». *Signal*, 78, 178-192.
- .ewis, D. (1995b). «The Jolly Postman's long ride, or, sketching a picture-book history». *Signal*, 78, 178-192.
- .ewis, D. (1996). «Pop-ups and fingle-frangles: The history of the picture book» (pp. 5-22). In V. Watson & M. Styles (Ed.). *Talking Pictures: Pictorial Texts and Young Readers*. London: Hodder & Stoughton.
- Meek, M. (1988). *How Texts Teach What Readers Learn*. Exeter: Thimble Press.
- Susina, J. (1993). Editor's Note: «Kiddie Lit(e): The dumbing down of children's literature». *The Lion and the Unicorn*, 17 (1), v-ix.
- Πανικοπούδου, Α. Α. (2008). *Στη χώρα των χρωμάτων: Το σύγχρονο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.

Πού κρύβεται η ρίζα των περιβαλλοντικών προβλημάτων;

Για μικρά και μεγάλα παιδιά.

Από το 1984